

привабливим для дітей. Для того, щоб правило “діяло” слід визначити, що саме приваблює сучасних школярів в іміджі сучасного вчителя. Наше опитування показало, що в ієрархії відповідей старшокласників на першому місці - погляд, вираз очей; на другому місці – голос, мовлення; на третьому – зовнішній вигляд. Опитування щодо оцінок вчительської манери одягатись показало, що старшокласники звертають увагу на охайність і смак, стиль одягу, частоту зміни одягу.

Але основою іміджу вчителя, безперечно, є внутрішні якості. На запитання: “Чим привертає Вас педагог?”, “Чи подобається вам вчитель?” учні молодших класів відповіли: “Тим, що він добрий”, середніх – “тим, що він справедливий”, старших – “тим, що він сучасний”.

Ми вважаємо за необхідне акцентувати роль методологічної культури в умовах перебудови системи освіти відповідно до нових цілей навчання й виховання. Старі однобокі підходи з площини формування слід замінити новими: розвивальними, особистісно-орієнтованими, рефлексійними. І при викладанні педагогічних дисциплін слід посилити іміджування вчителя.

Література

1. Сергеев И.С. Основы педагогической деятельности: Учеб пособие. – СПб.: Питер, 2004. – 316 с.
2. Шепель В.М. Имиджелогия. Секреты личного обаяния: 2-издание. – М. Культура и спорт, ЮНИТИ, 1997. – 382 с.

О. Ч. Чирва

СТРУКТУРНО-СЕМІОТИЧНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЗНАТЬ

В статтє рассматривается возможность использования структурно-семиотического подхода к определению системы художественно-педагогических знаний и перспективы дальнейшего исследования в этом направлении.

The article deals with the problem of using structure-semiotic approach to the determining of system of art-pedagogical knowledge and perspective of its further research.

Постановка проблеми. Державне замовлення на формування творчої, активної особистості, здатної до демократичних перетворень у суспільстві, залучення освітньої системи до європейських стандартів та скорочення терміну навчання спрямовують дослідників до ретельного аналізу та реформування змістовного компоненту освіти за рахунок гуманітаризації, диференціації, інтеграції. Зростання ролі гуманістичних цінностей зумовлює посилення культурологічної спрямованості освіти. Мистецько-педагогічній освіті як базовій ланці збереження, наслідування та примноження культурного досвіду людства належить провідна роль у підготовці фахівців вищої кваліфікації, спроможних до розкриття і розвитку творчого потенціалу та духовності особистості. Не зважаючи на те, що цілі і спрямованість освіти змінилися, система мистецько-педагогічної освіти залишається незмінною і малоефективною. Психолого-педагогічною наукою та теорією мистецтв накопичено досвід, який потребує систематизації та реалізації на практиці.

Культура, за одним із визначень, є сукупністю знакових систем. Образотворче мистецтво як частина культурного виробництва також є сукупністю знаково-символічних візуальних текстів. Вважаємо, що використання структурно-семіотичного та функціонального методів щодо аналізу закономірностей функціонування системи мистецько-педагогічної освіти, сприятиме як реформуванню її змісту на конкретно-наукових засадах, так і впровадженню нових методів та гнучких технологій навчання.

Аналіз останніх наукових праць. Питання оновлення змісту системи освіти розглядаються С.Гончаренко, Ю.Мальованим, О.Савченко, Л.Кондрашовою, В.Шинкарук, змістовний компонент мистецької освіти досліджувався М.Ростовцевим, У.Ешбі. Проблеми використання художнього образу у формуванні духовності і розвитку художньої культури розглядаються І.Зязюном. Природа художнього твору як засобу

комунікації та семіотичної одиниці розглядається Е.Басіним, М.Бусевим, Ю.Лотманом, Б.Успенським та ін. Проблеми ефективного використання знаків та символів в навчальному процесі досліджувались Н.Салміною. Проблеми зміни предметно - дисциплінарної освіти на особистісно-зорієнтовану, спрямовану на розкриття творчого потенціалу особистості розглядали: І. Якіманська (використання принципу суб'єктності), В.Серіков (розвинув ідеї С.Рубінштейна щодо здатності особистості виявляти власну світоглядну позицію), Є.Бондаревська (пріоритет розвитку особистості як цілісності та суб'єкту культури).

Мета. Враховуючи тісний взаємозв'язок вербальних і візуальних знаків у розвитку особистості, ми спробували проаналізувати можливість використання структурно-семіотичного підходу до визначення змістовного компоненту образотворчих дисциплін мистецько-педагогічної освіти.

Результати дослідження. Ми підтримуємо думку багатьох науковців, що "практично вся система освіти зайнята створенням образу матеріального світу. Це призведе до занепаду створення образу духовної людини, яка живе у світі матеріальному" [3,34]. Частіше знання розглядаються як засіб досягнення навчальних цілей, але далеко не завжди – як мета надбання цінності наукового знання" [3,37]. Вирішення зазначеної проблеми потребує ціннісно-сміислової спрямованості та розширення змісту мистецько-педагогічній освіти, яка базується на домінуючому раціонально-академічному підході до навчання і реалістичному методі, за рахунок збільшення духовного досвіду, гуманістичних сутностей та цінностей, залучення уваги до семіотично-критичного, рефлексивного, творчого компонентів знань.

Дослідниками визначаються змістовні складові мистецько-педагогічної освіти: знання про природу, характерні особливості і складові, художньо-естетичних явищ, пізнання і творчості, різні напрямки та способи художньої діяльності; вміння і технічна майстерність; досвід творчої діяльності; досвід емоційно-естетичного ставлення до зображуваного.

Процес навчання, де превалює метод реалістичного зображення, спрямовує художню діяльність у когнітивному

аспекті і обмежує можливості залучення до творчих процесів. Мистецька практика формує художню діяльність особистості лише з позиції активності митця і не враховує активності глядача, заради якого вона відбувається. Збіднюється комунікативна, а відповідно і культурологічна природа візуального художнього образу. Він стає “візуальним монологом”, своєрідною “демонстрацією”, іноді “епатажем” та втрачає діалогічні чинники гармонійного розвитку візуальної культури суспільства. Художня діяльність за таких умов виступає своєрідним “перекладом”, відтворенням частіше зовнішніх, формальних якостей дійсності. У кращих випадках студентам вдається гармонізувати внутрішні композиційні зв’язки художнього образу і відобразити виразно-сутнісну єдність художнього твору. Винятковістю є поєднання зазначеного із індивідуальним світоглядом та ставленням автора. На наш погляд, це пов’язано з відсутністю базових, інтегрованих навчальних курсів з теорії образотворчого мистецтва та художньої творчості.

Виправлення такого становища потребує збагачення і реформування змістовного компоненту мистецько-педагогічної освіти. Ретельного аналізу потребують залежності утворення зовнішніх контекстуальних зв’язків візуального художнього твору – тексту, що можливо за умов структурно-семіотичного та функціонального підходів у дослідженні. Недостатня увага приділяється композиційним, структурним проблемам художнього образу як головної виразно-сміслової одиниці образотворчого мистецтва. Вважаємо, що теоретичні дослідження та практика композиції мають ґрунтуватись на семіотичних засадах. До речі, термін “композиція” має походження з класичної філології. Сутність композиційної форми в зображальних мистецтвах полягає у наданні певної програми візуального сприйняття твору, але проблеми використання засобів, які створюють сукупності зовнішніх зв’язків та утворюють особливу “атмосферу” художнього твору майже не розглядаються в мистецько-педагогічній освіті і потребують подальших досліджень. Актуальності набувають дослідження композиційних проблем, які зорієнтовані на

створення візуального контексту як сукупності умов розуміння та присвоєння особистістю художнього твору. Лише створення відповідних умов дозволить надати зображенню ціннісно-сислового характеру і реалізувати виховну функцію образотворчого мистецтва. Вважаємо, що розуміння означеного є особливо важливим для майбутніх художників-педагогів.

Уміння, за визначенням О.Савченко, “знання про дії” також виступають невід’ємною складовою змісту. На жаль, педагогічна система формує знання щодо технічної практичної майстерності і недостатньо уваги приділяє знанням про дії розумові. Розвивальний компонент візуального художнього мислення залишається додатковим, хоча повинен бути головним в системі навчання візуальним мистецтвам. Емоційно-ціннісний, виразно-сисловий компонент у галузі педагогіки образотворчого мистецтва залишається майже не представленим і потребує забезпечення особистісно-діяльнісного підходу до організації навчальної діяльності та творчості за рахунок диференціації розвивально-технологічного компоненту змісту освіти.

Персоналізація передбачає організацію навчального процесу відповідно стилю візуального мислення особистості. Визначальними для розвитку творчих здібностей особистості виявляються як відповідність змістовної структури навчального матеріалу пізнавально-творчому “профілю” особистості, так і ефективні дидактичні умови навчального процесу. Реформування змісту художньої освіти на засадах диференціації повинно мати зорієнтованість на особистість, тобто передбачати збереження суб’єктного художнього візуального мислення та “зображального почерку”. Організація навчання має ґрунтуватись на забезпеченні різних за структурою видів художньої діяльності і впровадженні гнучких технологій. Структурування змісту через диференціацію буде більш ефективне за умов семіотичного підходу, що передбачає розгляд образотворчого мистецтва як сукупності візуальних художніх текстів певної спрямованості та композиційної будови. Візуальний текст ми розуміємо як організацію внутрішніх зв’язків твору, яка зумовлює виразно-сислову єдність.

Виразний візуальний художній текст є категорією авторського стилю, відображенням способу візуального мислення, світоглядних орієнтирів та психічного стану особистості. Використання зображальної інформації в навчально-виховному процесі має носити зорієнтований, цілеспрямований характер, що потребує визначення певних категорій візуальних текстів та їх кваліфікації. Психологічні дослідження М.Холодної доводять ефективність класифікації інформаційних структур за когнітивними особистісними стилями їх сприйняття, засвоєння та переробки. Класифікація має відбуватися як за способом створення художнього образу-тексту, так і за пріоритетністю його сприйняття особистістю. Необхідно враховувати різноманітність пізнавально-творчих спрямувань студентів та їх природну потребу у засвоєнні певних видів діяльності, схильність до одних розумових дій та менші здібності до інших. Врахування домінантних спеціальних здібностей і психічної спрямованості особистості є чинником розвитку інтересів та позитивної мотивації – підґрунтя професійного становлення майбутніх художників-педагогів.

Висновки. Знання як компонент змісту освіти – форма відтворення матеріальної і духовної культури людства, тобто певні семіотичні структури – “тексти” і варто говорити про знання не лише як інформаційну сукупність, але і як про сукупність певних семіотичних структур, які спроможні активно впливати на становлення пізнавально-творчої сфери особистості.

Візуальне мистецтво має культурологічну основу і комунікативні чинники, що передбачає саме семіотичний підхід до оновлення змісту Структурування знань на семіотичних засадах є умовою підготовки фахівців високого професійного рівня. Ми розуміємо цей процес як перенос уваги з якостей окремих елементів системи знань з образотворчого мистецтва на відносини між ними у процесі становлення творчої особистості та врахування зовнішніх контекстуальних зв'язків у системі художник-глядач.

Перспективи подальших розвідок з напрямку. Структурно-семіотичний підхід передбачає наступні завдання:

дослідження художнього образу як візуального художнього тексту з певною структурою та внутрішніми композиційними зв'язками; визначення первинної множини візуальних текстів з єдиною структурою; виявлення елементарних одиниць внутрішньої структури візуальних текстів; розкриття відносин між окремими елементами, їх систематизація та створення абстрактної структури формально-логічного моделювання; виведення зі структури теоретично можливих наслідків та перевірка їх на практиці.

Педагогіка візуального мистецтва має визначити можливі види художнього образу – тексту залежно від домінування знаків або символів, раціональної або емоційної інформації, дослідити залежність створення та сприймання візуальних контекстів залежно від “пізнавально-творчого профілю” особистості, визначити відношення між різними за характером та призначенням візуальними текстами. Виконання окреслених завдань потребує структурного підходу, який в гуманітарних дисциплінах втілюється за рахунок певної знаково-символічної системи. Отже, семіотичний і структурний підходи у дослідженні змісту мистецько-педагогічної освіти невід’ємні.

Література

1. Даниэль С. Искусство видеть: О творческих способностях восприятия, о языке линий и красок и о воспитании зрителя.- СПб.: Амфора. ТИД Амфора, 2006. – 206 с.
2. Зязюн І.Я. Мистецтво як засіб творення особистості. // Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. пос. – К.: Знання, 2004. -567 с.- С.63-74.
3. Превентивна педагогіка: Навчальний посібник /Кондрашова Л.В. - Кривий Ріг: КДПУ, 2004. – 304 с.
4. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів – К.: Абрис, 1997. – 416 с.

НАУКОВИЙ ФАКТ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА КАТЕГОРІЯ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ БІОЛОГІЇ

В статтє описана класифікація біологіческих фактов, наличествующих в школьном біологіческом образовании. Приведены конкретные примеры учебных заданий для 7-го класса. На основании этого сделан вывод о необходимости выделения в отдельную группу фактов историко-методологического характера и разработки методики их использования в практике обучения биологии.

In the article is described classification of biological facts, which are available in the school biological education, and given an examples of educational tasks for the seventh form. On the basis of it the conclusion about necessity of allocation for separate group of the facts of historical-metodological character and development of a methodic of their use in practice of instructing of biology is made.

Однією з центральних проблем методики навчання біології є формування в учнів основ методологічних знань. Останні можна розглядати як єдність процесуального та змістового блоків. До процесуального відносяться знання про об'єкт, предмет, гіпотезу, методи дослідження. Змістовий блок складається з таких категорій як біологічний факт, наукове поняття, теорія, закон.

Аналіз методичних джерел дозволяє стверджувати наступне:

- змістовий блок є базисом методологічних знань учнів;
- найбільш дослідженою є проблема формування в учнів біологічних понять як елемента змістового блоку методологічних знань (Є.П.Бруновт, І.Д.Зверев, Б.Д.Комісаров, А.М.Мягкова, Є.О.Неведомська, О.І.Нікішов, В.М.Пакулова, О.М.Риков, А.М.Цузмер, О.А.Цуруль, К.П.Ягодовський);
- у методичній біологічній науці малодослідженою є проблема засвоєння процесуального блоку методологічних знань, а також таких елементів змістового блоку як теорія та закон;

– практично нерозробленим є питання щодо класифікації, значення та методики використання наукових фактів у шкільній біологічній освіті.

У даній статті наведено результати роботи по створенню класифікації наукових фактів з біології, що використовуються в навчальному процесі, та згідно неї наведено конкретні приклади завдань для 7-го класу.

Розробка класифікації біологічних фактів ґрунтувалася на нижченаведених дефініціях цієї методологічної категорії.

Факт – “це судження, яке фіксує події, що відбуваються об’єктивно, незалежно від свідомості” [1], або це “емпіричне знання про властивості, зв’язки об’єктів чи явищ, отримане на основі індукції, в результаті обробки матеріалів спостережень чи експериментів” [4].

За характером представлення в навчальному процесі пропонуємо біологічні факти класифікувати так:

- за формою: у словесній, табличній, графічній формі;
- за змістом: 1) результати експериментів та спостережень (кількісні та якісні), 2) висловлювання вчених (цитати та непряма мова), 3) відомості про історію біологічних досліджень, 4) кількісні дані про чисельність біологічних об’єктів, 5) відомості про будову, особливості життєдіяльності, поширення біологічних об’єктів, які є науково підтвердженими.

Нижче наведено приклади навчальних завдань з біології 7-го класу за запропонованою класифікацією.

Завдання, що містять факти – результати експериментів та спостережень.

Завдання 1 (словесна форма представлення).

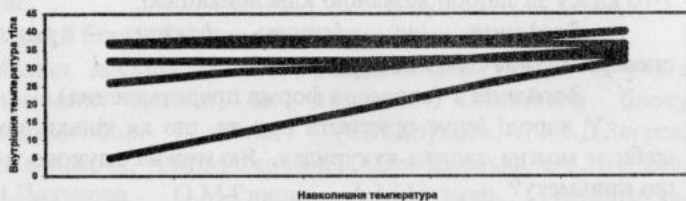
У народі існує прикмета про те, що як тільки закумкали жаби – можна садити кукурудзу. Як можна науково пояснити цю прикмету?

Завдання 2 (таблична форма представлення). Уважно ознайомтеся з наведеними у таблиці даними.

Час прильоту	Вид птахів		Час відльоту
Осілі	Граки	Солов'ї, стрижі, іволги	Кінець серпня
Кінець лютого - початок березня	Шпаки, жайворонки	Ластівки, мухоловки	Кінець вересня
Середина березня	Гуси, качки	Шпаки, жайворонки	Середина жовтня – початок листопада
Кінець березня – середина квітня	Мухоловки, ластівки	Гуси, качки	Листопад
Кінець квітня	Солов'ї, стрижі, іволги	Граки	Осілі

Поясніть, чому ті птахи, які прилітають раніше за інших, пізніше й відлітають, і навпаки. Яка залежність існує між часом прильоту птахів та складом їжі, яку вони споживають, середовищем їх існування?

Завдання 3 (графічна форма представлення). Уважно подивіться на малюнок [2,56].

Мал. 1. Залежність між зовнішньою температурою та температурою тіла у хребтних після двох годин перебування при вказаних температурах.

Поясніть, чому у різних тварин крива залежності має різний характер. Які висновки можна зробити на підставі того факту, що криві для ссавців та качкодзьоба більше схожі на криву для людини, ніж на криву для ящірки?

Завдання, що містять факти – висловлювання вчених.

Завдання 1 (словесна форма представлення). У 19 ст. англійський дослідник Томас Гекслі назвав птахів “піднесеними у небеса плазунами”. На підставі чого вчений урівняв птахів з плазунами? Які риси зовнішньої та внутрішньої будови є рисами вищої організації птахів у порівнянні з плазунами? З чим пов’язано виникнення нових рис у будові птахів у порівнянні з рептиліями?

Завдання 2 (словесна форма представлення). Близько 100 років тому натураліст сказав: “Переслідувати крота означає те ж саме, що розмножувати шкідливих комах”.

1. Яка особливість життєдіяльності кротів підштовхнула вченого на такий вислів?

2. Чи можна у висловлюванні замінити слово “кріт” на слово “комахоїдні ссавці”? Чому?

3. Які особливості характерні для всіх комахоїдних ссавців?

4. Чи згодні ви з тим, що комахоїдні ссавці відіграють тільки позитивну роль в житті людини?

Завдання, що містять факти – відомості про історію біологічних досліджень.

Завдання 1 (словесна форма представлення). У 19 столітті вчений Паллас при зовнішньому обстеженні ланцетника відніс його до молюсків. При більш детальному огляді відніс його до риб. Як ви думаєте, чим керувався вчений, коли відносив ланцетника спочатку до молюсків, а потім до риб. Чому ланцетника не можна віднести ні до молюсків, ні до риб?

Завдання 2 (словесна форма представлення). Наприкінці 19 ст. до Лондона з Австралії потрапила шкура дуже дивної істоти. Хутро було дуже густе і м’яке. Лапи виявилися з перетинками і кігтями, а задньопрохідний отвір один – клоака. Крім цього, у тварини був великий і плоский качиний дзьоб. Пізніше з’ясувалося, що тварина розмножується яйцями, а

нащадків вигодує молоком, хоча молочні залози відсутні [6]. Заповніть таблицю і на підставі наведених фактів зробіть висновок про те, до якого класу належить ця тварина.

Ознака	Клас тварин		
	Плазуни	Птахи	Ссавці
Хутро			
Перетинчасті лапи			
Клоака			
Дзьоб			
Розмноження яйцями			
Вигодовування молоком			
Молочні залози			

Завдання, що містять факти – кількісні дані про чисельність біологічних об'єктів.

Завдання 1 (словесна форма представлення). Кількість ікринок тріски - 9,3 млн. штук. Ікринки, личинки та мальки переносяться на значні відстані морськими течіями. Плодовитість триголкової колючки – від 65 до 550 ікринок. Однак чисельність цих двох риб зберігається приблизно на одному рівні (тобто кількість тріски = кількості колючки) [5]. Чим це можна пояснити?

Завдання 2 (словесна форма представлення). Підтип Хребетні включає більше 40.000 тисяч видів тварин. Вони розподіляються між шістьма класами наступним чином: Колороти - близько 25 видів, Риби - більше 20.000 видів, Плазуни-більше 6.500 видів, Птахи - 9.000, Ссавці – близько 4.000 [3]. Поясніть, чому ссавці, не зважаючи на незначну порівняно з іншими класами чисельність видів, заселили майже всі кліматичні пояси Земної кулі і знаходяться в меншій залежності від факторів середовища, ніж представники інших класів тваринного світу.

Завдання, що містять факти – відомості про будову, особливості життєдіяльності, поширення біологічних об'єктів, які є науково підтвердженими.

Завдання 1 (словесна форма представлення). Відомо, що довжина статевих органів у самки аскариди в 20 разів перевищує довжину всього її тіла [5]. Чим можна пояснити цей факт?

Завдання 2 (словесна форма представлення). У природі існує два види ящірок – прудка та живородна. За звичайних умов живородна зустрічається в більш холодних і суворих умовах, ніж прудка. Чому ці дві ящірки народжують різне за сформованістю потомство (прудка відкладає яйця, а живородяща народжує малих ящірок)? Чим можна пояснити те, що в разі перенесення прудкої ящірки на північ, в неї теж виникає живонародження?

Завдання 3 (словесна форма представлення). Які висновки про походження кита можна зробити на підставі таких фактів: він дихає легенями; у зародка блакитного кита закладаються зуби, які згодом зникають; у скелеті блакитного кита є зачатки задніх кінцівок [5]?

Аналіз змісту завдань та апробація їх в практиці навчання біології в 7-му класі дозволили нам зробити такі висновки.

Насамперед, із запропонованої класифікації біологічних фактів за змістом в окрему групу виділяються факти – 1) результати експериментів та спостережень; 2) висловлювання вчених; 3) відомості про історію біологічних досліджень. Це пояснюється тим, що закладена в них інформація має яскравий історико-методологічний характер, і, як наслідок, в багатьох випадках характеризується неоднозначністю, суб'єктивністю і поліваріантністю пояснення.

У зв'язку з цим ми стверджуємо, що використання в шкільній практиці навчання біології історико-методологічних фактів має ряд особливостей порівняно з іншими групами фактів за змістом. Вони полягають у цілях, методиці та результатах навчання. З'ясування цих особливостей та розробка цілісної методики використання біологічних фактів різних груп в шкільній практиці навчання є предметом подальшого дослідження.

Література

1. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник.- К.: Либідь, 1997.
2. Грин Н., Стаут У., Тейлор Д. Биология . В 3 т. Т.3: Пер. с англ. / Под ред. Р.Сонера. - М.: Мир, 1990. - 376 с.
3. Заянчковский И.Ф. Животные: приметы и предрассудки. - М.: Знание, 1991. - 256 с.
4. Комиссаров Б.Д. Методологические проблемы школьного биологического образования. - М.: Просвещение, 1991. - 160 с.
5. Молис С.С., Молис С.А. Активные формы и методы обучения биологии: Животные: Кн. для учителя: Из опыта работы. - М.: Просвещение, 1988. - 176 с.
6. Эттенборо Д. Живая планета: Пер с англ. / Предисл. Н. Дроздова. - М.: Мир, 1988. - 328 с.

Н.В.Волкова

ВИСОКИЙ РІВЕНЬ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЯК ОСНОВА ЙОГО ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ

В публикации анализируются пути развития информационной культуры будущего педагога как основы его творческой активности. Рассматриваются операции с полученной информацией, подчеркивается их значимая роль в формировании информационной компетенции учителя.

The ways of development of future teacher's information culture as a basis of his creativity are being analyzed in the article. The operations with the received information are being considered and their main role in forming of teacher's information competence is being underlined.

Робота з будь-яким джерелом інформації має свою сформовану поетапність, свою систему прийомів, які в подальшому забезпечать підвищення рівнем інформаційної культури майбутнього фахівця. Так, наприклад, працюючи з книгами, монографіями, потрібно, перш за все, ознайомитися з видавничою анотацією, що друкується на звороті титульного

аркуша. Це допоможе визначити зміст джерела, доцільність його подальшого використання. Пошук інформації здійснюють за алфавітом, предметним покажчиком або змістом. Потрібні відомості конспектують, ксерокопіюють, роблять висновки. Якщо виписки не входять до конспекту, їх зручно використовувати на аркушах однакового формату (наприклад, половина альбомного аркуша). При цьому неодмінно зазначають усі бібліографічні відомості про першоджерело.

Ряд науковців, зокрема В.Афанасьєв, В.Биченков, Г.Воробйов, О.Гаврилов, Е.Жилін, А.Зам'ятин, Р.Калюжний, М.Соколов, В.Ткаченко, В.Холох та інші, зробили певний внесок у вивчення і теоретичне обґрунтування питань, які стосуються інформаційної культури. Так, В. Биченков у праці "Информация и ее социальные последствия" зазначає, що людське суспільство не могло б існувати, якби люди не вступали у спілкування між собою, не обмінювались інформацією. На його думку, інформація стає нині одним із важливих ресурсів суспільства [9,4].

У різних ланках безперервної освіти продовжують розвиватися педагогічні традиції викладання основ наук як результатів суспільно-історичної практики, яка замінюється знаковою системою – навчальною інформацією. Звідси найпоширенішими в освіті залишаються семіотичні моделі навчання [2].

Наступний шлях одержання нової інформації – систематичний перегляд періодичних видань.

До прийомів роботи з періодичними виданнями належать:

- 1) систематичне накопичення вирізок із газет та журналів;
- 2) робота з анотованими джерелами інформації (реферативними журналами);
- 3) використання закладок у журналах;
- 4) ведення карток перегляду журналів.

Перед роботою з періодикою необхідно ознайомитися із заготовками статей та вибрати матеріали для читання. Далі переглянути відібрані статті та зупинитися на матеріалі для ретельного вивчення, ксерокопіювання.

Якщо вчитель зберігає підшивки методичних журналів за декілька років, для швидкого знаходження необхідних матеріалів можна використовувати кольорові закладки або скріпи в них. Кольором кодують матеріал певної теми.

Для довготривалого опрацювання періодичних видань використовують і картки перегляду журналів. На картці вказують, які числа повністю переглянуті, в яких числах знайдені важливі матеріали (приміром, ті, що стосуються нестандартних уроків). Суттєву допомогу в пошуці наукової літератури надають літописи, реферативні журнали.

Але не все, що читається, можна відразу використовувати у процесі роботи. У зв'язку з цим виникає проблема систематизації та зберегання переглянутих матеріалів. Для проведення дослідження важливо не лише зберегти саму інформацію, але й власні думки, що виникали під час опрацювання нових фактів.

Таким чином, одержана інформація на другому етапі роботи має бути диференційована та систематизована для зручності використання. Оцінювання та відбір відбувається на основі властивостей самої інформації, а саме: корисності, повноти, достовірності, новизни, цінності [3,11].

Важливою є розробка індивідуальної інформаційної системи. Зібрані матеріали поповнюють індивідуальну інформаційну систему вчителя, яка може бути розроблена у формі паперової картотеки або ж подана у комп'ютерному варіанті.

Така система включає:

1) каталог книжок домашньої бібліотеки та літератури, що знаходиться в кабінеті, шкільній бібліотеці тощо;

2) картотеку журнальних статей із педагогічних психологічних, методичних, фахових періодичних видань;

3) тематичну картотеку вирізок, виписок, ксерокопій із різних джерел;

4) тематичну та методичну картотеку тощо.

Продуктивні ідеї для створення картотеки запропоновані А.О.Гіном [4]. Це збирання додаткової інформації (факти, задачі, загадки, ігри, афоризми, типові

помилки учнів і т.ін.) та рубрикування карток не тільки за тематичною інформацією курсу, але й методичною, що пов'язана з прийомами її використання вчителями на уроці.

Отже, картотека сприятиме не лише оперативній та ефективній підготовці до занять, підвищить їхню інформативність, але й допомагатиме вчителям під час роботи над сценаріями позакласних заходів (конкурсів, вікторин, ігор, вечорів); випуску шкільних тематичних газет; розробленні олімпіадних завдань тощо.

До того ж, індивідуальна інформаційна система необхідна вчителям не лише для організації професійної, але й інноваційної діяльності. Вона слугує своєрідним банком педагогічних та методичних ідей, дозволяє оцінити ступінь вивчення тієї чи іншої педагогічної проблеми. До позитивних якостей її також можна віднести і можливості співставлення, порівняння та поновлення матеріалів. Інформація, зібрана у вигляді картотеки, досить зручна для проведення досліджень, вона є основою творчості, джерелом нових уявлень та ідей [6, 158-160].

Наступний етап інформаційної діяльності педагогів - використання одержаних відомостей.

Визначимо вміння, які потрібні вчителям для використання зібраних матеріалів у педагогічній роботі:

1. Трансформувати наукову інформацію у навчальну, подавати її в доступній для розуміння формі, враховуючи рівень підготовленості учнів, особливості сприймання, але без зміни змісту.
2. Синтезувати інформацію з різних тем (внутрішньопредметні зв'язки), джерел, навчальних дисциплін, наукового та художнього пізнання (міжпредметні зв'язки).
3. Змінювати форми опису, характер (репродуктивний - проблемний) сповіщення для учнів.

Отже, адаптована наукова інформація на цьому етапі інформаційної діяльності вчителя набуває нової форми.

Зважаючи на поступову втрату провідної ролі учителя як основного джерела інформації для учнів, звернемо увагу педагогів на можливість створення своєрідного інформаційного

середовища окремого уроку, системи занять, шкільного предмета взагалі та організації власної діяльності й роботи учнів у останньому.

Найчастіше інформаційне середовище визначається як сукупність усіх потоків інформації, у центрі яких постійно перебуває людина, результат їх перетину та взаємодії [5].

В "Українському педагогічному словнику" інформаційно-навчальним середовищем називають сукупність умов, які сприяють виникненню й розвитку процесів інформаційно-навчальної взаємодії між учнями, викладачем і засобами нових інформаційних технологій, а також формуванню пізнавальної активності учня за умови наповнення компонентів середовища (різні види навчального, демонстраційного обладнання, програмні засоби й системи, навчально-наочні посібники тощо) з предметним змістом певного навчального курсу [4].

Інформаційне середовище, в якому перебувають учні на уроці, створюється різними носіями інформації: учителем, іншими учнями, дидактичними матеріалами та засобами наочності. Причому кожен з компонентів відіграє певну роль у навчально-виховному процесі.

Майбутній фахівець інформацію може отримувати через тексти підручників, описи технологічних операцій в інструкційних картках, короткі сповіщення в інформаційних картках.

Структуровану систему прийомів роботи з вербальною інформацією можна відобразити так:

Враховуючи той факт, що робота вчителів з вербальною інформацією для організації навчально-виховного процесу основна, прийоми роботи з нею ми розділяємо на *прості* й *комбіновані*. Останні будуються на базі простих і вимагають переведення або поєднання різних форм наукового та художнього описів матеріалу

Прийоми структурування (виділення головною й другорядною в тексті, поділ матеріалу на частини та встановлення логічних зв'язків між ними, вибір опорних слів) застосовуються в роботі з текстовою інформацією для

підвищення ефективності запам'ятовування й відтворення опрацьованого.

Досить поширені різноманітні **прийоми згортання** вербальної інформації, що дозволяють зменшити її обсяг, зберігаючи при цьому її зміст. Структурована та згорнута інформація письмово фіксується за допомогою плану, тез, конспекту, схеми тощо.

Деякими з цих прийомів учні оволодівають ще у загальноосвітній школі, рештою - самостійно, під час подальшого навчання.

Особливу роль у навчальному процесі вищої школи відіграє вміння вести конспекти: розміщувати записи на аркуші, використовуючи скорочення, прийоми швидкого письма, колір і т.п.

Переведення вербальної інформації в інший вид або форму опису ми відносимо до **приймів перекодування**. Як правило, це призводить до зміни обсягу інформації. Так, схематичний, математичний, графічний описи можуть мати менший обсяг, а отже, більшу щільність інформації. Таким чином, **вербальну** інформацію можна передати схематично, технічним або художнім малюнком, формулами, можливі і зворотні перетворення

Доцільно, щоб опрацьована учнями навчальна інформація, подавалася шляхом поєднанням декількох форм: тексту, малюнків, схем, формул [1].

Наприклад, учителі трудового навчання можуть використовувати для створення дидактичних матеріалів варіанти перекодування або ж сполучення різних форм інформації: "текст - художній малюнок", "текст - технічний малюнок", "текст - формула", "технічний малюнок - формула", "художній малюнок - технічний малюнок".

Приєм схематизації інформації розглядаємо у двох значеннях: як комбінований, що передбачає одночасне структурування і згортання вербальної інформації та побудову структурно-логічних схем тексту як перекодування (переведення вербальної форми опису у схематичну).

Отже, навчальна інформація може подаватися за допомогою різних описів.

Графічне зображення як носій інформації має свої чітко визначені прийоми роботи. Великі обсяги інформації, використовуваної у навчально-виховному процесі, передаються схемами, кресленнями, графіками, діаграмами, географічними картами.

Незважаючи на те, що в семіотиці знаки не відокремлюють від малюнків, за змістом та характером утіленої в них інформації вони різні. Безперечно, знак і малюнок - матеріалізовані носії образу, замітники об'єкта. Але малюнки описують предмети і явища, які ми реально бачимо, зберігають геометричну подібність, зовнішні ознаки предметів. Знаки також умовно репрезентують дійсність, але їхнє змістове наповнення розробляється людиною.

Слід сказати, що зображення, моделі, знаки відіграють усе більшу роль у навчанні, витісняючи звичні тексти [8]. Робота зі знаками (знаковими системами), переведення однієї знакової системи в іншу, кодування й декодування та інші процедури стають невід'ємним атрибутом діяльності людини інформаційного суспільства.

Розвиток інформаційної культури вчителя визначаються знаннями та вміннями працювати як з науковою, так і навчальною інформацією.

Література

1. Башмаков М.И., Позняков С.Н. Планирование учителей своей деятельности // Школьные технологии.-2001.-№1.-с.30.
2. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход.-М.: Высш. шк., 1991.-207с.
3. Воробьев Г.Г. Твоя информационная культура.-М.: Молодая гвардия, 1988.-с. 11.
4. Гин А.А. Картотека учителя // Школьные технологии. - 2001.-№2.-С.153-156.
5. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник.-К.: Либідь, 1997.-с.149.

6. Зыков В.В. Основы информационной культуры: Учеб. Пособие для вузов.-Тюмень: Изд-во Тюмен. Гос. Ун-та, 1999.-196с.].
7. Мурашковская И.Н. Работа учеников с картотекой // Школьные технологии.-2001.-№2.-С.158-160.
8. Педагогика / Под ред.. П.И. Пидкасистого.-М.: Пед. общество России,1998.-с.188.
9. Сливка С.С. Інформаційна культура юриста.-Івано-Франківськ, 1996.-С.155.

Ю.М.Короткова

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНИХ ПЛАНІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ВІДДІЛЕНЬ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ГРЕЦІЇ

В статье рассматриваются структурные особенности учебных планов девяти университетских педагогических отделений начального образования Греции, а именно определяются типы учебных дисциплин и способы их группирования.

In the article of Korotkova Yuliya "The structure of the plans of the pedagogical departments for the preparation of primary-school teachers in Greece" the structure of curriculums, types of disciplines of 9 pedagogical university departments for the preparation of primary-school teachers are discussed.

Стрімкий розвиток науки, техніки, технологій, який є відмінною ознакою сучасності, вимагає відповідних темпів оновлення змісту освіти, у тому числі і педагогічної, що має знайти своє відбиття перш за все у змісті навчальних планів освітніх педагогічних закладів. У цьому плані, на нашу думку, великого значення набуває критичне вивчення та застосування позитивного досвіду країн зарубіжжя. Цікавим з цього приводу може стати досвід грецької педагогічної науки, який у нашій країні є зовсім не дослідженим.

Мета статті – подати характеристику структури навчальних планів університетських педагогічних відділень початкової освіти Греції, а саме визначити типи навчальних дисциплін та способи їх групування. *